

Reeks 'Welk Europa ?' (c)
Nummer 51

Welke politieke visie over Europa trekt u aan?

Enkele standpunten naar aanleiding van de Europese verkiezingen van 25/05/2014

door

Robert Verschooten
voorzitter ESIC vzw
politiek raadgever van UEF.be

die in eigen naam schrijft

20 augustus 2014

Opgedragen aan hen die begaan zijn
met een dynamisch,
pluralistisch,
democratisch en federaal Europa

Europees Studie- en Informatiecentrum (ESIC) vzw
Ryckmansstraat 5, 2020 Antwerpen
tel. 03/238 97 74 esic@telenet.be www.europadebat.be
Copyright 2014: ESIC vzw - citeren mag mits bronvermelding

Welke politieke visie over Europa trekt u aan?

Enkele standpunten naar aanleiding van de Europese verkiezingen van 25/05/2014

Inhoudstafel

Inleiding

Context

Methodologie voor de classificatie

Overzicht van de standpunten

Anti-Europese partijen

Zij die de Europese Unie willen verlaten

Zij die bevoegdheden willen herverdelen/kerntakendebat

Zij de euro willen verlaten of afbouwen

Anti-Europa en anti-establishmentpartijen

Intergouvernementalisten

Zij die een confederaal Europa genegen zijn

Regionalisten en Europa

Intergouvernementalisten die zich federalist noemen

Federalisten die een post-nationale bestuursvorm voorstaan

Voorlopige conclusies

Welke politieke visie over Europa trekt u aan?

Enkele standpunten naar aanleiding van de Europese verkiezingen van 25/05/2014

Inleiding

‘Het denken verrijkt het doen, het doen zorgt ervoor dat het denken niet steriel blijft’
Ann Meskens, filosofe, Mechelen

‘Politieke partijen willen het ideaalbeeld van hun visie in de praktijk brengen’
Marc Reynebeau (De Standaard - 28/05/2014)

‘Ideeën zijn geen abstracties, maar de stuwmotoren van politieke verandering.
Ze vormen de brug tussen dat wat is en dat wat zou moeten zijn’
Yuval Levin, The Great Debate (Basic Books - 2013)

De Europese verkiezingen zijn voorbij. In de media werden de resultaten volop besproken. Het noodzakelijke publieke debat over de toekomst van Europa en de daarmee samenhangende socio-economische uitdagingen vond plaats in enkele kwaliteitskranten en voor de rest was er veel te weinig publiek debat.

Toch verliep de campagne voor de Europese verkiezingen in 2014 iets levendiger door het systeem van de Spitzenkandidaten, die de volgende voorzitter van de Europese Commissie willen worden. Ze reisden Europa af om nationale kandidaten te steunen, campagne te voeren en toespraken te houden. Ze hielden onderling debatten die via livestreaming of tv te volgen waren. Guy Verhofstadt bezocht liefst 33 Europese steden.

Het idee van de Spitzenkandidaten was bedoeld om meer vuur in de campagne te brengen en zo kiezers naar de stembus te krijgen. Het eerste is gelukt, het tweede is twijfelachtig. *EPIN* relativeert de impact van de campagne van de Spitzenkandidaten. ‘Hoewel er verschillen zijn tussen de lidstaten, ging die campagne vrijwel onopgemerkt voorbij aan (de meeste) kiezers.’ (De Standaard - B. Beirlant - 24/05/2014)

Als enkele opmerkelijke verkiezingsuitspraken uit Europa naast mekaar worden gelegd, komt er een leerrijk panorama van standpunten te voorschijn. ‘Eenvoudige en kritische’ standpunten vooral afkomstig zijn van niet traditionele partijen. De ‘klassieke’ partijen onthielden zich tijdens de kiescampagne meestal van duidelijke pro-Europese standpunten, want ‘het zou hen geen voordeel’ brengen. Er zijn wel enkele positieve uitzonderingen (bvb. D66 of uitgaande van enkelingen, als Guy Verhofstadt).

Deze bijdrage wil een overzichtelijk antwoord geven op volgende vragen: (1) wie verkondigde wat? en (2) bij welke strekking horen die standpunten?

Over de verklaringen, afgelegd tijdens een kiescampagne, kunnen tegenstrijdige interpretaties worden geformuleerd. Individuele verklaringen worden hier niet becommentarieerd, wel de strekkingen als een geheel.

Waren die politieke verklaringen bedoeld om de aandacht te trekken of om de tegenpartij te beschadigen? Zijn de gemaakte beloftes redelijk en realiseerbaar? Waren de verklaringen ingegeven door pragmatische of opportunistische overwegingen? Méér soortgelijke vragen kunnen worden gesteld. Hier wordt er niet op ingegaan.

De vergelijking van de pro- of anti-Europa standpunten heeft tot doel om de grote gedachtestromen te ontdekken en er de fundamentele verschillen/overeenstemming van te onderscheiden.

Context

‘Aan schijnduels hebben mensen niets.
Het zou beter gaan over wat er moet gebeuren na 25 mei 2014’
Maggie de Block (De Standaard, mei 2014)

‘Efficiënt bestuur wordt moeilijk als politici er alleen nog op uit zijn om
in de media te scoren ten koste van elkaar’
Marc Reynebeau (De Standaard, 17/05/2014)

‘We moeten zorgen dat ons beleid resultaten oplevert. Als we in de perceptie
verantwoordelijk zijn voor de crisis dan moeten we door resultaten bewijzen
dat we ook voor het economisch herstel verantwoordelijk zijn’
Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad (De Standaard - 30/04/2014)

Politieke communicatie wordt gekenmerkt door een aantal gebreken. Het geduld van de kiezer/toehoorder en de beschikbare tijd van de media is zeer beperkt (engaged time). Dit heeft snelle en oppervlakkige communicatie tot gevolg. Scoren met oneliners wordt belangrijker dan ‘iets’ aantonen. Symbooldossiers leiden tot polarisatie en inhoudelijke verschraling. Kosten/baten analyses komen haast niet aan bod. Naar de mond spreken van de kiezers door de politici is bijna de regel. Grote beloften mogen worden afgelegd, zonder dat hieraan echt geloof wordt gehecht. De schuld dat ze niet haalbaar zijn, wordt stevast aan de ‘anderen’ toegeschreven. Politieke standpunten (breekpunten) kunnen het voorwerp zijn van spectaculaire bochten. Ze worden door het publiek als normaal ervaren. Alternatieve voorstellen komen soms moeilijk aan bod, waardoor de keuzemogelijkheid van de kiezer feitelijk beperkt wordt. Politieke keuzes/beslissingen worden meestal door emoties ‘geforceerd’, zelfs door angst en wantrouwen te propageren. Visiedocumenten hebben een beperkte invloed. Die informatie is meestal voorbehouden aan de experts die onderhandelen, en die ze ‘afschermen van de massademocratie.’ (*Daniel Boomsma*)

De kiezer loopt heden veel meer over naar andere partijen (dakloze kiezers). De traditionele zuilen verliezen hun aantrekkingskracht, waardoor kiezers overlopen naar

een andere ideologische familie. Zij doen dit hoe langer hoe meer op grond van één voor hen belangrijk programmapunt, dat eenvoudige remedies aanprijst.

Gevoelens van onbehagen, verzet en verwerping zijn talrijker dan vroeger. Voor een groeiend deel van de kiezers zijn alle partijen en het politieke systeem onbetrouwbaar geworden. De anti-houding en het gebrek aan vertrouwen overschreeuwen genuanceerde standpunten of een lange termijn visie. De korte termijn benadering overheerst in de politiek, w.o. de vraag van elke politicus: hoe herverkozen te geraken bij de volgende verkiezing?

Het bestuur van de 'polis' is moeilijker geworden en noodzakelijke hervormingen komen dikwijls niet aan bod, bij gebrek aan draagvlak. Deze evolutie kan de toekomst van regio's, landen en zelfs van de Europese Unie in gevaar brengen. De weerbaarheid en het aanpassingsvermogen van hele gemeenschappen wordt ondermaats en ondergraaft de toekomst, in die mate dat zij de 'concurrentie' van ongeremde en voluntaristische systemen niet aankan.

Het leven (en ook de Europese integratie) is helemaal niet iets wat ons (Europeanen) 'overkomt'. (vrij naar Peter De Keyser, *De Tijd* - 29/07/2014) We kunnen niet veinzen dat het ons niet interesseert, noch dat we er niets voor moeten doen. Deze integratie beantwoordt aan een reële nood, aan een zoeken naar het bestendigen van onze welvaart en ons welzijn. Dat is niet niks. Men moet ophouden te verkondigen dat de politiek aan de politiciers moet worden overgelaten. Dat geldt uiteraard ook voor de zoektocht naar de best mogelijke toekomst voor Europa.

De natie-staat, de liberale democratie, de welvaartsstaat. Het waren drie immense omwentelingen, en elke keer leidde het Westen de dans. Maar de welvaartsstaat beleeft een crisis en barst uit zijn voegen, en in het Oosten floreren staatskapitalisme en autoritaire staatsvormen. Dreigt het Westen ingehaald te worden, en staan onze waarden van vrijheid en democratie onder druk? In 'The Fourth Revolution' (Allen Lane - 2014) zoeken *John Micklethwait* (JM) en *Adrian Wooldridge* (AW), beide van *The Economist*, het antwoord op die vragen. JM stelt: 'Mensen zijn echt boos, maar ze verwachten niet dat er nog wat verandert. Wat JM en AW zeggen is: 'Wacht even. Het moet veranderen. En het kan. Kijk naar de geschiedenis.' AW: 'Er is iets mis met onze overheden en onze democratie, ze dienen hun doel niet meer. Voor het eerst in 400 jaar is er een globale race aan de gang tussen twee modellen. Het ene is ons westerse model, met individuele vrijheid en democratie. Het andere is een meer autoritair en modernistisch model. Sinds de jaren 90 zie je twee dingen. Eén: het westerse model is decadent en genotzuchtig geworden. De aantrekkingskracht van onze democratie voor de groep opkomende landen is afgenomen. En twee: het autoritaire model werd beter.'

Prof. em. *Luc Huyse* (KULeuven) maakt in zijn boek 'De democratie voorbij' (Van Halewyck - 2014), een keiharde analyse van de groeiende machteloosheid van de politiek. Huyse houdt een opmerkelijk pleidooi voor de herwaardering van de staat. Hij stelt dat in een uitgekleden staat de democratie niet kan overleven. Reden: 'De oude

grensafspraken tussen politiek en economie, tussen staat en markt zijn aan het verdwijnen. Zo'n verstoring van het machts-evenwicht creëert altijd zware turbulentie, zelfs chaos.' 'De verandering gaat zo snel dat onze democratie - die van nature traag is - niet kan volgen. Bovendien is er de mondiale schaalvergroting van de samenleving, terwijl de machinerie van onze democratie nog ingesteld is op de klassieke natie-staat.' Ondanks zijn fel gekrompen macht is het (nationale) parlement nog altijd een nuttige leverancier van politieke agendapunten. Huyse is ervan overtuigd dat de echte politieke verandering zich op andere plekken zal afspelen. Het lokale niveau zal steeds belangrijker worden, net zoals Europa. Voor Europa zullen we een nieuwe soort democratie moeten uitvinden. Hoe die er moet uitzien weet ik niet', zegt Luc Huyse. (De Tijd - J. D'H en DB - 19/04/2014)

'Een sterke, slagvaardige overheid is een cruciale voorwaarde van democratie, alsook voor een creatieve economie' (Mark Elchardus - De Standaard - 17/05/2014)

Prof. em. *Mark Elchardus* (VUB): 'Hoewel de stem van het volk luid genoeg klinkt, slagen de politici er nog amper in die te vertalen in het beleid. Van de al kleine beleidsruimte die overheden rest, zijn veel bevoegdheden inmiddels verschoven naar de Europese Unie. Europa is geen democratische politieke gemeenschap. Dat voelen en weten de mensen. Een werkbare democratie stelt ook eisen aan de input, aan de 'wil van het volk'. Die wil moet een mate van consistentie en overzichtelijkheid hebben. Daarin voorzien partijen. Twee voorwaarden die in vele landen minder vervuld zijn. De mensen moeten bereid zijn de regeringspartijen te belonen of te straffen voor het gevoerde beleid. Dat is belangrijker dan informatie.' (De Standaard - 17/05/2014)

'Politiek is niet langer de kunst van het mogelijke, maar de belofte op een afgewende ramp'
Prof. em. Mark Elchardus

Mark Elchardus: 'De media spannen zich in om van de komende verkiezingen een boeiend spektakel te maken. De inzet wordt verduidelijkt. Schril is het contrast met de vijandige onverschilligheid waarmee grote groepen van de bevolking die verkiezingen zien naderen. Zij voelen zich politiek machteloos, hebben het gevoel dat met hun stem toch geen rekening wordt gehouden, spreken in peilingen hun voorkeur uit voor partijen waarvan ze nu eindelijk eens wat echte verandering verwachten, maar doen ook dat zonder illusies.' (De Standaard - 17/05/2014)

Volgens *Ian Buruma* dankt het rechtse populisme in Europa zijn succes niet alleen aan het onbehagen over de EU, maar ook aan een opwelling van rancune tegenover de progressieve/linkse elites. Zij krijgen de schuld van allerlei bronnen van angst: immigratie, economische crisis, islamitisch extremisme en natuurlijk de vermeende overheersing door de 'eurocratie' in Brussel. Mensen voelen zich machteloos in een wereld die meer en meer bestuurd lijkt te worden door grote bedrijven en internationale bureaucratieën zonder gezicht. Het populisme trekt aan omdat het beweert dat alles beter zal gaan als we weer baas in eigen huis zijn.' (De Standaard - 24/05/2014)

'In plaats van moedeloos af te wachten, moeten we eindelijk een constructief debat aangaan om tot een sociaal en democratisch Europa te komen'

Zowel de Europese politici als de bevolking van Europa hebben een gedeelde rol te spelen in de zoektocht naar een aangepast Europa. Als ze samen overtuigd zijn van het nut om bewust, doelgericht en efficiënt die toekomst te willen voorbereiden, dan komt er opnieuw het noodzakelijke vertrouwen in die nieuwe collectieve toekomst, en komt er opnieuw energie om de dingen in de hand te nemen en kan het defaitisme en de nostalgie de rug worden toegekeerd.

Op Europees vlak kunnen een aantal kleine wijzigingen van de politieke context worden vastgesteld. Deze wijzigingen zijn er voor de selectiecriteria van topjobs; de groeiende verzelfstandiging van de politieke partijen/fracties in het Europees Parlement ten aanzien van de Europese Raad; de vraag naar grotere betrokkenheid van het middenveld en van de individuele burgers. Het uiteindelijke effect zal maar na enige tijd zichtbaar worden of zal blijken een illusie te zijn. Die evolutie verdient daarom aandacht en waakzaamheid, opdat de ontwikkeling naar een democratischer politiek systeem in Europa geen 'verkeerde' zijsporen zou inslaan.

Is die democratisering wel voldoende of zijn er diepgaander en bewuste initiatieven nodig, die een trendbreuk betekenen? Dat debat wordt door de klassieke politieke partijen ontweken, ook door zij die een pro-Europa-etiket dragen. Hun rol kan doorslaggend worden als zij dat willen, maar is een waarborg voor collectieve teleoorgang als die politieke partijen de hervorming blijven ontwijken.

Methodologie voor de classificatie

Het onvolledige overzicht van de politieke standpunten, met het oog op de Europese verkiezingen, wordt voorafgegaan door de rechtvaardiging van een empirische hergroepering. Het boek: 'Europese Gedachten', onder de redactie van Erik De Bom, KULeuven - uitgeverij Pelckmans - 2014, was een uitgangspunt voor die hergroepering.

Verschillende verklaringmodellen worden in deze bijdrage weerhouden om standpunten in onder te brengen. Uiteraard is deze indeling maar een hulpmiddel dat overzichtelijkheid nastreeft. Hierbij mag niet worden vergeten dat de meeste verklaringen zeer context- en tijdsgebonden zijn.

Academisch (De Bom, 13-14) zijn er voor de Europese integratie drie verklaringmodellen: 'Het neofunctionalisme, het intergouvernementele en het federalisme (als een specifieke vorm van functionalisme of institutionalisme). Elk model bevat zowel verklarende als normatieve elementen.' 'Het neofunctionalisme onderstreept sterk het procesmatige karakter van de Europese integratie. Het vertrekpunt is de economische integratie in een beperkt aantal domeinen. Omdat dit neofunctionalisme geen verklaring kon bieden voor de eurosclerose en de hardnekkige nationalistische sentimenten in de lidstaten in de jaren zestig van de vorige eeuw, ontstond een nieuwe theorie, het intergouvernementalisme, die de soevereiniteit en de belangen van de individuele

lidstaten centraal stelt. Voor haar is verdere integratie mogelijk, maar dan alleen op basis van intergouvernementele onderhandelingen.' (De Bom, 13)

'Het federalisme, als verklaringsmodel, is niet éénduidig omdat er geen ondubbelzinnige definitie voor handen is. De discussies gaan vooral over de plaats van het zwaartepunt van de bevoegdheden en de aard van verdeling van beleidsdomeinen.' 'Tot nu toe ontbreekt een omvattende normatieve studie waarin wordt uitgeklaard waarom de EU zou kiezen voor een federale structuur en hoe die er precies moet uitzien.' (De Bom, 14) Dat thema zal min of meer in nummer 52 van de Reeks 'Welk Europa?' worden aangesneden.

'De as waarlangs de belangrijkste Europese breuklijn loopt, is al lang niet meer die van links-rechts of noord-zuid, maar wel tussen federalisten en voorstanders van de natie-staat. Het gaat om stereotypen 'eurofielen' versus 'eurosceptici', waarbij de eersten het zwaartepunt bij Europa leggen en de tweeden er niets van moeten hebben. Alsof een eurofiel niet kan vinden dat te veel van het Europees budget verspild wordt aan onzinnige subsidies, of een euroscepticus geen verdere Europese economische integratie kan bepleiten', stelt Daan Ballegeer. (De Standaard - 7/06/2014)

De omvang en de schijnbare complexiteit van het politieke overzicht wordt door een hergroepering verminderd dank zij een empirische onderverdeling. De grote ideologische families achter de pro- of anti-Europa-standpunten worden zodoende zichtbaar. Die hergroepering is niet altijd evident omdat éénzelfde persoon standpunten uit verschillende strekkingen kan verwoorden.

De gebruikte classificatie komt neer op: (1) de anti-Europese strekkingen; (2) de 'zuivere' intergouvernementalisten, waaronder ook institutionalisten of functionalisten; (3) de intergouvernementalisten die zich onterecht federalist noemen; en ten slotte (4) de federalisten die een post-nationale bestuursvorm voorstaan (sommigen gewagen zelfs van een Europese staat, hoewel een rechtssysteem even goed is). Thematische scheidinglijnen komen ter sprake.

De hergroepering van een beperkte selectie standpunten wordt vaak beïnvloed door wie ze maakt. Die kan, bewust of onbewust, criteria hanteren die tot één strekking behoren.

Overzicht van de standpunten

'Verkiezingen zijn het moment waarop de burger zich kan uitspreken
over de richting waarin hij het bestuur wil zien evolueren'
Erik De Bom (Europese Gedachten, 9)

'De waakzaamheid van de burgers over hun democratie maakt
dat ze kritisch moeten blijven; zeker voor politici
die zichzelf een onaantastbare of onfeilbare status toekennen'
Claude Nijs, voorzitter Liberales, mei 2014

‘Vrijblijvendheid vanwege de toppolitici werkt systeembevestigend’
vrij naar Rik Torfs, rector KULeuven, 19/05/2014

‘Om de eurosceptici tegen te gaan, moeten Europese leiders de beslissingen
die ze in Brussel nemen, thuis uitleggen en verdedigen’
Neelie Kroes, eurocommissaris Digitale Omslag - 10/05/2014

‘Eurosceptici hebben voor alles een zondebok, maar voor niks een oplossing’
Martin Schulz, kandidaat Commissievoorzitter

‘In tijden van crisis gaan de hakken nog meer in het zand,
terwijl men gevestigde overtuigingen net ter discussie zou moeten stellen’
Ivan Van de Cloot, hoofdeconoom Itinera en docent AMS

‘Kennis leidt niet automatisch tot handelen. In periodes waarin het vertrouwen wankelt
en onzekerheid en angst toeneemt hunkeren mensen naar bescherming en geborgenheid’
Claude Nijs, voorzitter Liberales, mei 2014

Anti-Europa partijen

In deze categorie wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- zij die de Europese Unie willen verlaten;
- zij die een deel van de Europese bevoegdheden willen teruggeven aan de lidstaten;
- zij die de Eurozone willen verlaten of terugdringen;
- de anti-Europa en anti-establishment partijen.

Zij die de Europese Unie willen verlaten

- UKIP voorzitter *Nigel Farage* stelt: ‘Dat het mijn heilige taak is het land te bevrijden van het juk van de Europese Unie.’ De EU is in zijn ogen een ondemocratisch gedrocht waar een handvol bureaucraten er alles aan doen om de autonomie van de lidstaten te ontmantelen. De Britse uitstap is dan ook zowat het enige concrete programmapunt van UKIP. ‘We willen ons geld, onze grenzen en ons land terug.’ Hij scoort met zijn harde kritiek op het Europese migratiebeleid (open grenzen). Ook het politieke establishment is een van zijn schietschijven. (De Tijd - E. Ziarczyk - 10/05/2014)
- Naast de verkiezingszege van de regeringspartij Fidesz, won ook de extreem-rechtse *Jobbik*, die inspeelt op de anti-joodse en anti-Romagevoelens van heel wat Hongaren. Die partij wil dat Hongarije uit de EU stapt. (De Standaard - D. Minten - 08/04/2014)

Zij die een deel van de Europese bevoegdheden willen teruggeven aan de lidstaten

- De Franse president *François Hollande* vindt dat de Europese Unie ‘onleesbaar, afstandelijk en onbegrijpelijk’ is geworden. Hij pleit voor een ‘eenvoudige en

duidelijke' EU. Hollande vindt dat de EU zich moet terugtrekken waar ze niet nodig is' om efficiënt te zijn. Hij wil de EU niet loslaten. Wel wil hij dat de prioriteit nu bij 'groei, jobs en investeringen moet liggen'. (De Standaard - belga - 27/05/2014)

- De Nederlandse liberale premier *Mark Rutte* wil een 'slanke en efficiënte Europese Unie en wil daarom de kerntaken van de Europese Commissie dringend inperken tot vijf: de versterking van de interne markt, minder regels, méér vrijhandel, één energie-markt en de aanpak van sociale dumping op de Europese arbeidsmarkt. Europa moet terug naar de 'kern', vindt Rutte, die van plan is om zijn prioriteitenlijstje aan zijn collega's voor te leggen. Een deel van het cynisme over Europa zit hem erin dat de Commissie altijd meer wil', zegt Rutte. De Nederlandse premier vertelt er niet bij dat de Commissie vaak in actie schiet op aandringen van lidstaten of economische actoren. (De Standaard - bar - 22/05/2014) Onder druk van zijn socialistische coalitie-partner kwam er een nieuwe, langere lijst, die ook 'méér werk' en 'méér coördinatie in het buitenlands beleid' tot prioriteiten verheft. (De Standaard - belga - 27/05/2014)
- *Derk Jan Eppink*: 'In de EU moet het federale principe van de 'ever closer Union' worden losgelaten om de EU-hoofdtaken te formuleren en neventaken terug te brengen naar de corresponderende bestuursniveaus van de lidstaten of deelstaten. De EU moet zich bezighouden met bijvoorbeeld de interne markt, internationale handel, milieu, asielbeleid, het eurosysteem, buitenlands beleid en energiebeleid. Centraal daarbij is het zoeken naar de balans tussen solidariteit en eigen verantwoordelijkheid.' (De Standaard - 10/05/2014)
- Commissievoorzitter *Barroso* bedacht als antwoord hierop een oneliner: 'Europa moet groot zijn in grote dossiers en klein in het kleine'.
- 'De vraag is of je voor een sterker Europa bent of vindt dat Europa afgebouwd moet worden. Ik ben voor een sterker Europa, maar dat betekent niet noodzakelijk méér Europa. De deur openzetten voor het afbouwen van de EU en het afleiden van bevoegdheden naar de lidstaten, vind ik een gevaarlijke piste. De ene lidstaat vraagt dit, waarna de andere weer iets anders vraagt. Dan begint de hele constructie af te brokkelen. Dat is de doos van Pandora openen', zegt Europees Parlements lid *Ivo Belet* (CD&V). (De Standaard - bar - 14/05/2014)

Zij die de euro willen verlaten of afbouwen

- De nieuwe Duitse eurosceptische partij *Alternative für Deutschland* vindt dat de euro de hereniging van Europa in gevaar heeft gebracht. AfD vindt dat de sterkste eurolanden een aparte muntunie moeten vormen en dat zwakkere landen de eurozone moeten kunnen verlaten. Lukt dat niet, dan moet Duitsland ernaar streven om uit de euro te stappen. De redding van de euro leidde dan weer tot een versterking van de macht van de EU-instellingen, zonder democratische controle. (De Standaard - B. Beirlant - 20/06/2014)
- Een kern-Europa rond de eurolanden 'maakt om het even welke periferie zwakker',

waarschuwt Commissievoorzitter Barroso. (De Tijd - K. Van Haver - 9/05/2014)

- *Gerolf Annemans* (Vlaams belang): 'We zien de schaalvoordelen van de muntunie. Toch moet de euro vervangen worden door de neuro, een muntunie van noordelijke leden van de eurogroep.' (De Standaard - 14/05/2014)
- Voor de Nederlandse professor economie en euroscepticus *Arjo Klamer*, Erasmus Universiteit in Rotterdam, is de euro een vergissing. Hij ziet het slecht aflopen (onvermijdelijke val) en roept de politici op om zich nu al in stilte op een nieuwe munt voor te bereiden. 'De euro is een munt zonder land. De euro heeft een politieke unie nodig die haar ondersteunt.' (De Standaard - N. Tanghe - 26/04/2014)
- De Nederlandse hoogleraar *Ewald Engelen* stelt: 'Europa brengt het tegendeel van wat Verhofstadt en Van Rompuy beweren: instabiliteit, verarming en een aanval op de democratie.' Hij verwijt beide politici ons Europa op te dringen als een 'valse noodzakelijkheid'. Hij ziet een Europese Unie waar lobbyisten meer greep zouden hebben op de besluitvorming dan de burgers. Hij citeert François Heisbourg (voorzitter IISS), die zei: 'Wil je Europa redden, dan zal je de euro moeten offeren'. Engelen stelt verder: 'We moeten terug naar nationale munten zodat lidstaten de kans hebben om periodiek te devalueren. Want de productiviteitsverschillen tussen de landen, die gaan niet verdwijnen.' (De Standaard - 21/06/2014)
- Enkele hoofdkenmerken van deze strekking:
 - Formuleren kritiek die soms pertinent is. De conclusies die zij eruit trekken geven blijkt van pessimisme en atavisme.
 - Zien méér heil in het afbouwen, dan in het versterken van de eurozone of EU.
 - Hanteren een onbewezen deterministische visie.
 - Formuleren natie- of regiocentrische en onsolidaire standpunten.

Anti-Europa en anti-establishment partijen

'De anti-partijen zullen veel stemmen krijgen omdat ze de woede en de ontgoocheling van veel Europeanen weerspiegelen'
Timothy Garton Ash, docent Oxford University (De Standaard - 19/05/2014)

'De combinatie van Spitzenkandidaten en méér macht voor het Europees Parlement zal niet volstaan om het vertrouwen van de burgers in de EU te herstellen'
Timothy Garton Ash, docent Oxford University (De Standaard - 19/05/2014)

- Volgens professor *Timothy Garton Ash*, delen alle anti's de vrees voor de toekomst van hun kinderen. Tot een jaar of tien geleden ging iedereen ervan uit dat de volgende generatie Europeanen het beter zou hebben dan de huidige. 'Europa' paste in het grote verhaal van de vooruitgang. We hebben nu al een generatie Europese gediplomeerden die zich beroofd voelt van de mooie toekomst die haar werd voorgespiegeld. (De Standaard - 26/05/2014)

- De Tories, van premier *David Cameron*, vinden dat Europa te bureaucratisch en ondemocratisch is, en zich te veel moeit in het dagelijkse leven van de EU-burger. Daarom wil Cameron bevoegdheden terughalen naar de lidstaten, zodat de EU zich kan focussen op de goede werking van de interne markt. Als Cameron in 2015 de verkiezingen wint, wil hij voor eind 2017 een referendum organiseren waarbij de Britten kunnen beslissen of ze binnen de EU blijven of vertrekken. (De Standaard - B. Beirlant - 20/06/2014)

- De N-VA kiest voor de 'Cameron fractie' in het Europees Parlement (ECR of fractie van Conservatieven en Hervormers). Voor de N-VA is 'het Europa van de volkeren, ouwemannenromantiek'. Het enige, echte Europa is dat van de muntunie, de gemeenschappelijke markt en de concurrentiekracht. N-VA pleit voor een versterking van de monetaire unie om de eurozone te redden. (De Standaard - Paul Goossens - 21/06/2014) De N-VA vindt dat de EU zich eerst moet verdiepen - dus beter moet werken - voor ze zich kan uitbreiden.

- *Gerolf Annemans* (Vlaams Belang): 'Er is een logica ontstaan die zegt dat er altijd méér Europa moet komen omdat het anders slechter zal gaan. Die fatale logica willen wij doorbreken. We moeten alles herdenken en bevoegdheden terugbrengen naar de lidstaten waar ze beter uitgeoefend kunnen worden. (De Standaard - 14/05/2014) Het VB zegt dat het niet België wil opheffen om een Europese superstaat in de plaats te krijgen. Er komt geen bankenunie, de lidstaten mogen een eigen migratiebeleid voeren, er komen geen Europese belastingen en geen sociaal beleid. De euro moet ordelijk worden ontmanteld. De staatsgrenzen worden weer ingevoerd. (De Tijd - De Kiesgids - Bart Haeck -17/05/2014)

- Het Front National van *Marine Le Pen* moet het hebben van forse nationale retoriek, een stevig anti-Europees pleidooi (inclusief het loslaten van de euro) en harde standpunten over migratie en islam. (De Tijd - J. Vanempten - 21/05/2014) Volgens Le Pen hebben: 'De mensen luid en duidelijk gesproken: ze willen niet langer bestuurd worden door mensen van buiten onze grenzen, door Europese commissarissen en technocraten die niet werden verkozen.' (De Standaard - B. Beirlant - 26/05/2014)

- De gewezen Franse president *Nicolas Sarkozy* (UMP) haalt scherp uit naar het Schengenakkoord dat het vrij verkeer van personen in Europa regelt. Het is een duidelijke poging om het FN het gras voor de voeten weg te maaien. (De Tijd - J. Vanempten - 23/05/2014)

- De vijfsterrenbeweging van *Beppe Grillo* stelt dat de Europese Unie, waar de banken en de multinationals heersen, moet eindigen. Hij wil het begrotingspact schrappen en euro-obligaties invoeren. Hij wil een Europa van de burgers, waarin de overheidsschuld wordt gedeeld en waarin een gelijk loon voor alle werklozen wordt ingevoerd. Hij wil wel dat Italië in de EU blijft, maar dat het een heel ander Europa wordt. Na de verkiezingen wil hij in een referendum de Italianen vragen of ze in de eurozone willen blijven. (New Europe - 18/05/2014)

- De neonazipartij *Gouden Dageraad*, zet regelmatig knopploegen in om immigranten en politieke tegenstanders in elkaar te slaan. De afkeer van immigratie is voor hen de drijfveer. Gouden Dageraad wil alle illegalen het land uitzetten en de grenzen sluiten voor nieuwe immigranten. (De Tijd - A. van der Ziel - 23/05/2014)

- Het uiterst-linkse *Syriza* voerde als antisoberheidspartij campagne onder het moto dat de besparingen in Griekenland tot extreme armoede hebben geleid.

- De Duitse minister van Financiën *Wolfgang Schäuble* spreekt tegen dat het Europese besparingsbeleid tot een lange periode van economische recessie heeft geleid. 'Dat beeld is verkeerd. De lange recessie is het gevolg van de financiële crisis waarvan de oorzaak niet in de eurozone lag', aldus Schäuble, verwijzend naar het voorbeeld van Lehman Brothers. De trend van de hoge werkloosheidscijfers is te zien bij alle ontwikkelde landen, niet enkel in de eurozone, en dat die eerder verband houdt met de verandering van de arbeidsmarkt onder druk van de technologie.' (De Standaard - belga - 23/05/2014)

- De Poolse partij *Recht en Gerechtigheid* is erg behoudsgezind en conservatief. Een warme liefhebber van de EU is de partij niet. De partij pleit wel voor een Europees energiebeleid om de Russische invloed terug te dringen. (De Standaard - B. Beirlant - 20/06/2014)

- De *Deense Volkspartij* voerde campagne met de slogan: 'méér Denemarken, minder Europa'. De partij verdedigt de herinvoering van grenscontroles, ook voor EU-burgers, om welvaartstoeristen tegen te houden'. De Volkspartij wil in Europa blijven voor de interne markt, maar haat al het andere in de Europese Unie. Er moet minder Europese Commissie komen, zelfs minder Europees Parlement. (De Standaard - B. Beirlant - 20/06/14)

- Hongarije wordt het meest anti-Europese land genoemd. Premier *Victor Orban* voerde een erg nationalistisch, opportunistisch en anti-Europees beleid. Hij heeft ooit gezegd dat Hongarije geen kolonie meer wilde zijn van het Westen. Tijdens zijn overwinningsspeech zei Orban dat de 'Hongaren hebben gekozen voor een sterke nationalistische regering, die in de EU wil blijven.' Hij heeft zijn blik naar het Oosten gericht. Wel weet hij dat hij minder geld van Moskou kan krijgen dan van Brussel. (De Standaard - D. Minten - 08/04/2014)

- Prof. *Simon Hix*, London School of Economics: 'Je mag de anti-Europese opstoot niet negeren, want hij zal niet een-twee-drie verdwijnen. Hix vindt het zelfs gezond dat de traditionele partijen gedwongen worden een oplossing te vinden voor de problemen van de gewone man. Volgens Joska Fischer, voormalig Duits minister van Buitenlandse Zaken, hebben de traditionele partijen het probleem zelf gecreëerd. 'Het probleem is niet de eurosceptici, maar de traditionele partijen. Zij hebben zich compleet onverantwoord gedragen. Zij zijn er niet in geslaagd de emoties van de gewone man te managen, de eursceptici is dat wel gelukt.' Volgens prof. Cas Mudde, KULeuven, zou het al helpen als de pro-Europa partijen ophouden zich af te zetten tegen extreem-recht en opnieuw een visie ontwikkelen over waar Europa naartoe

moet. (De Standaard - D. Minten - 24/05/2014)

- Enkele hoofdkenmerken van deze strekking:
 - Wat we zelf (nationaal) doen, doen we beter (het geloof dat de nationale staat of de grondwettelijke regio de crisis alleen aankan).
 - Protectionisme (herinvoering van nationale grenzen).
 - Eigen volk eerst (wil de immigratie, ook van EU-burgers, stoppen of sterk afzwakken).
 - Steunen de Interne Markt waar het hen uitkomt of voor hen gunstig is.
 - Voorstander van een Europa 'à la carte'.

Intergouvernementalisten

In deze categorie wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- zij die een confederaal Europa genegen zijn;
- zij die het regionalisme genegen zijn;
- intergouvernementalisten die zich federalist noemen.

Zij die een confederaal Europa genegen zijn

'Zijn de problemen opgelost? Neen. Maar de existentiële dreiging is opgelost.'
Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad - 30/04/2014

'De druk van de markten moeten we vervangen door de druk van de Europese instellingen'
Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad - 30/04/2014

Europa moet er zijn voor onze welvaart, veiligheid en bewegingsvrijheid'
Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad - 30/04/2014

'Wij hebben in het midden van de storm plots een gereedschapskist moeten samenstellen'
Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad - 30/04/2014

'Willen jullie oude politiek? Of een democratisch Europa, wat wij bieden?'
Ska Keller, Spitzenkandidaat voor Groen (De Tijd - 29/04/2014)

- 'In het Europees Parlement zullen we waarschijnlijk een soort stilzwijgende grote coalitie van de traditionele blokken zien om de anti-partijen de pas af te snijden. Dat is een goede zaak op korte termijn. Maar alleen als de grote coalitie een ingrijpende hervorming van de Europese Unie steunt. Als de stille coalitie in de volgende vijf jaar de wil van zoveel Europeanen negeert, zullen de volgende verkiezingen nog sterker anti-Europees zijn', stelt *T. Garton Ash*, docent Oxford University. (De Standaard -22/5/14)
- 'We gaan niet naar de Verenigde Staten van Europa, en daar moeten we ook niet naar toe. Europa zal altijd iets speciefs blijven', zegt *Herman Van Rompuy*, voorzitter van

de Europese Raad. Voor hem blijft Europa eeuwig een proces. Het is onderweg, het gaat vooruit, maar het bereikt nooit het beloofde land. Niet omdat het niet mogelijk is, maar omdat het niet wenselijk is. Als Europa altijd een werf blijft, dan blijven we allen verantwoordelijk voor de dynamiek ervan. Zijn Europa is er een dat onontbeerlijk is en verdere verdieping nodig heeft, maar dat niet vrijblijvend ingezet kan worden als stoplap voor alles wat elders, in de lidstaten dus, verkeerd gaat. (De Standaard - B. Beirlant - 30/04/2014)

- *Herman Van Rompuy* ontving op 29 mei 2014 in Aken de prestigieuze Karel de Grote-Prijs. In zijn toespraak pleitte de voorzitter van de Europese Raad er voor dat de EU haar burgers beter zou beschermen. 'We hebben nooit nagedacht over Europa als een thuis of als een plek die beschutting biedt. En daar betalen we vandaag de prijs voor', zo verwees Van Rompuy naar de komst van de eurosceptici. 'Het is hoog tijd dat de Unie niet alleen maar gezien wordt als goed voor bedrijven, maar ook voor werknemers; niet alleen voor wie een diploma heeft en verschillende talen spreekt, maar voor alle burgers.' (De Standaard - 30/05/2014)
- 'Zonder debat over welk Europa we samen wensen, strandt het Europese project', stelt Commissievoorzitter *Barroso* in zijn politiek testament. 'Na de verkiezingen moet er nieuw debat komen, niet over personen, maar over politieke prioriteiten. Wat willen we nog gemeenschappelijk doen en beslissen in Europa? Kortom, wat is onze visie?' De crisis is volgens hem een breuklijn: 'Het einde van het tijdperk van een impliciete consensus, de bijna intuïtieve Europese integratie.' (De Tijd - K. Van Haver - 9/05/2014)
- *Barroso* wijst de recepten af van 'federalisten', zoals Guy Verhofstadt, die liefst morgen al een Verenigde Staten van Europa wil realiseren. 'De overgrote meerderheid van de bevolking wil geen Europese eenheid ten koste van de natie-staat.' Maar hij hoedt zich evenzeer voor de nationalist en de populist: 'Natie-staten kunnen niet meer op eigen kracht aan de verwachtingen van hun burgers voldoen.' Hij pleit voor méér Europa, maar op een organische manier, 'hervormingen, maar niet via revolutie.' 'Een gigantisch probleem is wel dat de Europese politiek te weinig draagkracht heeft', vindt Barroso. Dat vergt geen nieuw Europees verdrag, geen nieuwe Europese instellingen, maar wel politieke wil. En nationale politici die verantwoordelijkheid opnemen voor 'hun' Europese afspraken. Barroso wil Europa evenmin doen verwateren onder Britse druk. (De Tijd - K. Van Haver - 9/05/2014)
- Veel verklaringen van intergouvernementalisten willen 'gerust stellen'. Alles zal wel sui-generis plaatsvinden. Dus geen 'revolutie' of 'ijltempo'. Een quasi status-quo is de beste garantie voor de beveiliging van de lokale belangen. De natie-staten kunnen in laatste instantie optreden als redders in nood. Een verborgen protectionisme zal door Europa wel worden gedoogd, stellen zij. Een strikte toepassing van strenge Europese regels zal worden afgezwakt, als er maar op de andere punten wordt gescoord, althans dat geloven - ten onrechte - sommige nationale toppolitici.
- Op het Europees Congres van 1948 in Den Haag had *Richard Coudenhove-Kalergi* een belangrijke boodschap: 'Vergeet nooit dat de eenheid van Europa een middel is en

geen doel.' Ze is een middel om haar burgers een beter leven te geven: meer welvaart, vrijheid, veiligheid. Dat beter leven moet nu de grote prioriteit zijn. Vergeet de eindeloze institutionele debatten. De vraag is niet 'meer of minder?', maar wel: 'wat meer en wat minder?' Zo zou het moeten gaan. Maar zal het ook zo gaan? vraagt prof. Timothy Garton Ash, docent Oxford University, zich af. (De Standaard - 26/05/2014)

- Enkele kenmerken van de confederale of intergouvernementele strekking:
 - De natie-staat is de hoogste legitimatie.
 - De Europese Raad is voldoende (indirect) gelegitimeerd om zowel wetgevende als uitvoerende bevoegdheden uit te oefenen.
 - De Europese Raad mag de krijtlijnen van het Europese beleid bepalen.
 - De Europese Raad mag de Europese begroting plafonneren.
 - Niet de bevolking, maar een kleine groep nationale politici en experts, mag in achterkamers de besluitvorming over Europa regelen.
 - Nationale toppolitici nemen een afwachtende houding aan. Enkel in crisis nemen ze 'beperkte actie', die de nationale soevereiniteit zo min mogelijk aantast.
 - Sommigen wensen helemaal geen verdragsherziening. Dat betekent: het Verdrag van Lissabon is het laatste belangrijke Europese verdrag.
 - Verkiezen een Europa 'à la carte'.

Regionalisten en Europa

- In verschillende Europese landen, met een eurosceptische grondtoon, is de bevolking gehecht aan de nationale soevereiniteit. In België, zeker in Vlaanderen, Catalonië of Schotland, is dat vaak veel minder het geval. Lange tijd was het in nationalistische hoek een haast ritueel sluitstuk van de redenering: België verwasemt, zijn bevoegdheden gaan zo veel mogelijk naar de deelstaten en de rest gaat over in Europese handen. Verschillende regio's zien hun toekomst zonder (nationaal) tussenstation in Europa. (De Standaard - B. Beirlant - 30/04/2014)
- De *N-VA* vindt dat de EU zich eerder moet 'inbreiden' en meer aandacht moet hebben voor 'staatloze naties', zoals Schotland, Baskenland, Catalonië en Vlaanderen. (De Tijd - De Kiesgids - Bart Haeck - 17/05/2014)
- De *regionalisten* rekenen erop dat zodra ze 'onafhankelijk' zijn, de EU hen met open armen zal onthalen. Is dat waarschijnlijk? Thuislanden kunnen hun veto uitoefenen. De Unie zelf heeft in haar rechtssysteem geen voorzieningen opgenomen die dergelijke 'afscheuringen' kan opvangen.

Intergouvernementalisten die zich federalist noemen

'Het slechtste wat de pro-Europa partijen kunnen doen, is bij elkaar klitten en doen alsof er geen probleem is. Dat zal de kloof tussen de Europese elite en het volk alleen maar vergroten'

Mark Leonard, directeur European Council on Foreign Relations (ECFR) - 24/05/2014

‘Niet het populisme, maar de slordigheid waarmee wordt geregeerd, is de grootste bedreiging voor de democratie en haar instellingen’
Rik Van Cauwelaert (De Tijd - 3/05/2014)

‘Of en in welke mate er de komende vijf jaar ‘méér Europa’ komt, zal in grote mate afhangen van het verloop van de economische crisis’
Bart Beirlant (De Standaard - 14/05/2014)

- *José Manuel Barroso*, voorzitter van de Europese Commissie, verklaart: ‘De Europese integratie is nog steeds het meest visionaire project in de recente geschiedenis. Er gaat een indrukwekkende energie en aantrekkingskracht van uit. Maar enkel wanneer bepaalde voorwaarden zijn vervuld: als de nationale politici medeverantwoordelijkheid voor het Europese project op zich nemen en Europa niet langer als ‘buitenlandse inmenging’ aanzien, als de samenwerking naar een nieuw niveau van volwassenheid wordt getild en als de Europese politiek slagvaardig optreedt.’ (De Tijd - 9/05/2014)
- *Angela Merkel*, de Duitse kanselier, gaf een hint dat zij haar aanvankelijk scepticisme heeft laten varen en nu het systeem van de Spitzenkandidaten steunt: ‘Het is duidelijk een kwalitatieve verbetering dat de voorzitter van de Europese Commissie in principe verkozen wordt.’ (De Standaard - 24/05/2014) Zij verklaarde voorheen wel het tegendeel.
- De Duitse kanselier *Angela Merkel* wil een aanpassing van het Europees Verdrag om Brussel meer bevoegdheden te geven om zo het economisch beleid van de landen van de eurozone sterker op elkaar af te stemmen. Pas als de monetaire unie versterkt wordt met een echte economische unie, kan een herhaling van de crisis in de eurozone volgens Duitsland worden vermeden. (De Standaard - B. Beirlant - 14/5/2014)
- Nu al is het verzet groot tegen het idee van Merkel en Van Rompuy dat de lidstaten (op vrijwillige basis) bindende contracten zouden afsluiten met Brussel: daarbij zouden ze beloven om structurele hervormingen door te voeren om hun concurrentiekracht te versterken, in ruil voor financiële beloning. (De Standaard - B. Beirlant - 14/5/14) Die contracten zouden een opstap betekenen naar een economische unie.
- *Martin Schulz*, Spitzenkandidaat voor de socialisten, verklaarde dat hij de ‘democratische structuren wil verdiepen en dat het herwinnen van het vertrouwen prioritair is. Hij wil een sociaal Europa. Hij zegt te willen inzetten op de kwaliteit van tewerkstelling, gelijke loon voor man en vrouw, een gender gebalanceerde Europese Commissie, een minimum vennootschapsbelasting en fraudebestrijding. De initiatieven van de nieuwe Europese Commissie moeten groei, onderwijs en opleiding bevorderen. (New Europe - 11/05/2014)
- *Jean-Claude Juncker* voert campagne als Spitzenkandidaat van de christen-democraten om Barroso op te volgen aan het hoofd van de Commissie. ‘Ik heb aanvaard om kandidaat te zijn omdat de voorzitter - als hij de lidstaten respecteert en het algemeen belang voor ogen houdt - de drijvende factor is die het meest telt in Europa. We moeten alles opnieuw bekijken wat te maken heeft met het evenwicht tussen economisch, financieel en monetair beleid enerzijds, en sociaal beleid anderzijds. De

wijziging van het essentiële van onze sociale zekerheidssystemen sluit ik uit: die verschillen onderling te sterk om te proberen ze te harmoniseren. In dat geval zouden we de boot overladen.’ (De Standaard - B. Beirlant - 8/04/2014)

- ‘Het is tijd om onder ogen te zien dat de bestaande instellingen niet functioneren en dat ze opnieuw moeten worden bekeken. Het centrale probleem is eenvoudig: de democratie en de overheid moeten weer méér controle herwinnen over het geglobaliseerde financiële kapitalisme van de 21ste eeuw en dat efficiënt reguleren. We hebben een eenheidsmunt met achttien verschillende overheidsschulden waarop de markten vrijelijk speculeren en achttien belastingsystemen die ongebreideld met elkaar concurreren. Dat werkt niet en zal nooit werken. De landen van de eurozone hebben geen nieuwe gemeenschappelijke economische, fiscale en budgettaire instrumenten ontwikkeld’, stelt *Thomas Piketty*, docent Paris School of Economics. (De Standaard - 5/05/2014)
- ‘De mutualisering van schulden via euro-obligaties zou de economische en monetaire unie compleet maken. Maar ik vind dat dit alleen kan als er voldoende convergentie is tussen de landen op het vlak van de economie en begroting’, stelt *Herman Van Rompuy*. ‘Is zoiets de volgende vijf jaar mogelijk? Ik denk van niet, omdat je eerst het verdrag daarvoor moet wijzigen. We zijn nog niet ver genoeg gevorderd, en de geesten zijn er niet rijp voor.’ (De Standaard - B. Beirlant - 30/04/2014)
- ‘Het idee van één minister van Financiën, dat door Nederland en Duitsland werd gelanceerd, vertrekt van het concept van één staat. En dat zijn we niet, dat zullen we nooit zijn, en dat moeten we ook niet zijn.’, stelt *Herman Van Rompuy*, voorzitter van de Europese Raad. (De Standaard - B. Beirlant - 30/04/2014)
- In Vlaanderen zien CD&V, Open VLD, de sp.a. en Groen in Europa de oplossing voor veel problemen. Open VLD gelooft in een wereldwijde vrije markt en in vrijhandel. Die is volgens de liberalen een gangmaker voor welvaart en democratisering, een stimulans voor innovatie, ontwikkeling, vooruitgang en emancipatie en het beste recept tegen armoede. Zo ook: ‘Wie in de geglobaliseerde wereld wil wegen, moet samenwerken’. Open VLD wil dat Europa een steeds hechtere politieke, economische en budgettaire unie wordt. De sp.a vreest dat in vrijhandel te weinig rekening wordt gehouden met de sociale normen en dat de consumenten, het milieu en de dieren te weinig bescherming zullen krijgen. De Europese Centrale Bank moet niet alleen de inflatie bewaken, ze moet ook de bijkomende opdracht krijgen de werkgelegenheid te doen groeien (hetgeen heel ver verwijderd is van de ‘echte’ opdracht van de ECB). De sp.a wil niet dat de Europese Unie zich verder uitbreidt, maar komt de afspraken met huidige kandidaatlidstaten wel na (ook met Turkije). Groen vindt dat Turkije bij Europa mag als het de mensenrechten respecteert en een vreedzame oplossing voor de Koerden en Cyprus vindt. Groen en sp.a willen de richting van de EU bijsturen. Naast een begrotingspact wil de sp.a ook een Europees sociaal pact. (De Tijd - De Kiesgids - Bart Haeck - 17/05/14)
- Enkele kenmerken van deze strekking:
 - De voorstanders spreken zich niet uit over het einddoel van de EU.

- De voorstanders verdedigen de herziening van de Europese Verdragen, niet de formulering van een grondwet. Voor Open VLD is niet duidelijk of het, zoals Guy Verhofstadt, voor een post-nationale (federale) bestuursvorm kiest.
- Voor de andere 'klassieke' partijen is er minder twijfel. Naar een post-nationale bestuursvorm wordt er zeker niet verwezen.
- Over een tweesnelheden Europa, met een eurozone die verder integreert, reppen ze met geen woord ofwel keuren die krachtig af (uniciteit van beslissing, of het 'samen uit, samen thuis' principe).
- Een pro-Europese houding betekent nog niet dat die houding publiek wordt verdedigd. Meestal beperken ze zich tot voorstellen in deeldomeinen of tot vage algemene verklaringen die voor interpretatie vatbaar zijn.

Federalisten die een post-nationale bestuursvorm voorstaan

'Wie geen structurele maatregelen neemt, zal geen veranderingen realiseren. Maar wie denkt dat het volstaat structuren aan te passen, vergist zich'
Guy Tegenbos, De Standaard - 7/05/2014)

'Verzet tegen het Europese project is vandaag de favoriete manier om de kop in het zand te steken voor een internationalisering die een feit is'
Guy Verhofstadt (mei 2014)

'Wat we nodig hebben, is een échte omwenteling: het opzetten van een heuse federale unie met supranationale instellingen'
Guy Verhofstadt (De Standaard - 7/05/2014)

'Alleen als de Commissie erin slaagt om een coalitie te vormen met het Europees Parlement, kan ze de lidstaten nog tot toegevingen dwingen'
Bart Beirlant, De Standaard - 7/05/2014

'Politieke partijen moeten bewuster worden van hun pedagogische rol. Minder de nakende rampen oproepen, méér visie en perspectief bieden'
Mark Elchardus, prof. em. VUB (De Standaard - 17/05/2014)

'De overheid heeft middenveld en civiele samenleving nodig voor veranderingen'
Guy Tegenbos, De Standaard - 7/05/2014)

'De partijprogramma's draaien om de verdeling van welvaart'
Karel Verhoeven (De Standaard - 10/05/2014)

'Disruptieve innovatie moet voor zichzelf een plaats opeisen'
Pieter Casneuf, Adam Software (De Tijd - 31/07/2014)

- Ook *Guy Verhofstadt* vindt dat Europa zich moet bezighouden met de grote uitdagingen en minder met de kleine regels. De Europeanen mogen zich niet binnen hun eigen grenzen verschuilen. Voor een antwoord op de crisis stelt hij dat 'er slechts één type brandstof voor het economisch herstel is: méér Europese integratie. De bankenunie moet zo snel mogelijk uit de startblokken. De (Europese) kapitaalmarkt moet worden

ééngemaakt. Om Europa minder afhankelijk te maken van de invoer van energie stelt hij voor een Europese Energiegemeenschap te creëren, met één energiemarkt en één energienetwerk. Het gaat erom Europa concurrentiëler te maken zodat we burgers en bedrijven een lagere energieprijzen kunnen aanbieden. Voorts zet Verhofstadt fors in op arbeidsmarkt mobiliteit. Als hij zijn zin zou krijgen, oogt de volgende Europese Commissie een pak slanker. (De Tijd - L. Dierckx - 26/04/2014)

- Om een federatie te worden moet de Europese Unie beschikken over een echt parlement. In een interview met de Süddeutsche Zeitung heeft kanselier *Angela Merkel* dat als volgt uitgetekend: 'Europa heeft nood aan een tweekamerstelsel, waarin het Europees Parlement de controle uitoefent op de Commissie, die optreedt als een Europese regering. Wij hebben nood aan een Europese Raad met vertegenwoordigers van de lidstaten die fungeert als een soort Europese Bundesrat (senaat). En daarnaast moet er een onafhankelijk Europees Hof van Justitie komen.' (De Tijd - Rik Van Cauwelaert - 26/04/2014) Deze verklaring van Merkel over de Europese instellingen is nog nooit zo expliciet geweest. Is de verklaring contextgebonden? Hopelijk niet.
- Volgens prof. em. *Paul De Grauwe* (KULeuven) en prof. London School of Economics, 'Moet de Europese elite lessen trekken uit de verkiezingsuitslag. Deze les is dat de enige haalbare integratie de politieke integratie is, en niet de bureaucratische. De toekomst van de Europese integratie kan alleen politiek van aard zijn, dat wil zeggen een proces waarin de burgers de Europese elite kunnen sanctioneren door haar van de troon te stoten.' (De Morgen - 3/06/2014). Paul De Grauwe zegt niet federalist te zijn, maar zijn standpunt zou wel naar federalisme kunnen leiden.
- Volgens *Publius* wordt het voor individuele lidstaten in een globale economie belangrijker om over de politieke capaciteit te beschikken om zich duurzaam te kunnen ontwikkelen. We bevinden ons op de moeilijke weg om onze politieke fragmentering en de interne spanningen te overwinnen, die ontstaan als gevolg van de onderling afwijkende economieën en nationale systemen. De vooruitgang met de bankenunie is ruim onvoldoende om de problemen van de economische en monetaire unie op te lossen: vooruitgang dank zij verschillende nieuwe unies is daarom noodzakelijk. (European Letter - 02/2014)
- De kernboodschap van het UEF-Manifesto 2014 (van 17/11/2013 te Berlijn):
 - De ontwikkeling van een waarachtige Europese federale Unie kan starten met de eurozone-landen en de staten die met eerlijke bedoelingen de eurozone willen vervoegen.
 - Een constitutionele Europese Conventie moet snel worden samengeroepen, en een open agenda hebben. Het nieuwe verdrag moet de capaciteit van de Unie versterken, zowel intern als extern. Het politieke engagement moet ook het buitenlands en het defensiebeleid insluiten.
 - De fundamentele wet impliceert een federale regering, met een sterke minister van Economie en Financiën, bevoegd voor de begrotings- en de economische en monetaire unie.
 - De eurozone moet over een eigen begroting evenals over eigen inkomsten

beschikken.

- De eurozone moet twee wetgevende kamers hebben, die op gelijke voet staan.
 - De UEF zoekt voor de realisering van haar project de samenwerking van de nationale parlementen, het Europees Parlement en de politieke partijen.
 - De UEF roept de politieke partijen en de kandidaten voor het Europees Parlement dringend op om van het thema van een federale unie een centraal thema te maken voor de Europese verkiezingen van 2014.
 - De UEF-Internationaal heeft geen tijdspad om deze voorstellen te realiseren, behoudens de onmiddellijke samenroeping van een Europese Conventie.
- De sommige federalisten hanteren een tijdsschema bij de implementatie van opeenvolgende stappen. Het formuleren van 'logische' stappen is niet simpel omdat de context in permanente mutatie is. Een 'prioriteitenlijst' is niettemin belangrijk omdat het toont hoe de 'geleidelijkheid' kan verlopen. Veel federalisten komen niet eens toe aan een tijdschema met duidelijk geformuleerde tussenstappen.
- Bij de federalisten tellen zowel minimalisten en maximalisten. Beide groepen laten zich inspireren door andere motieven en hanteren eigen definities en prioriteiten.
- Wat onderscheidt de post-nationalistische federalisten van de andere federalisten?
- Het formuleren van het einddoel voor de Unie (sommigen weigeren dat).
 - De natie-staat is niet meer de ultieme legitimering; deze legitimering moet er zijn op elk bestuursniveau.
 - De bevolking, in het Europees Parlement, samen met vertegenwoordigers van de lidstaten in een senaat oefenen op gelijke voet de wetgevende macht uit.
 - Een onafhankelijk en bevoegd Europees Hof van Justitie.
 - Een hiërarchie van de wetten en normen in de Europese Unie.
 - Een institutioneel evenwicht tussen de drie machten.
 - Een nieuwe grondwet wordt geformuleerd los van de bestaande Europese verdragen (hierover is geen unanimiteit, sommigen pleiten alleen voor een herziening van de bestaande Europese verdragen, cf. de Spinelligroep.
 - Een sterke Europese regering, met onbeperkt initiatiefrecht.
 - Sommige federalisten pleiten voor een presidentieel systeem.
 - Een federale unie is wellicht alleen mogelijk binnen de eurozone, deze politieke unie beschikt over een eigen begroting en eigen directe inkomsten.
 - Dit federale bestuurssysteem streeft naar een open samenleving.
 - De fundamentele wet moet democratisch en met gekwalificeerde meerderheid kunnen worden gewijzigd, opdat de Unie zich periodisch zou kunnen aanpassen. De spelregels moeten flexibel zijn, maar niet té los.

Voorlopige conclusies

Voorheen werd reeds gewezen op het soms arbitraire karakter van de indeling in categorieën. Dit voorbehoud is belangrijk, maar mag geen voorwendsel zijn om duidelijkheid of inzicht in de weg te staan.

Voor de meeste Europese federalisten is de tijd aangebroken om 'moedige' conclusies te trekken en de terughoudendheid van de nationale beleidsvoerders in vraag te stellen. De Europese federalisten verschillen onderling van mening over de wijze waarop. Sommigen willen om ideologische redenen snel gaan en een radicale breuk met het verleden doordrukken. Andere federalisten zien om tactische redenen méér heil in een stapsgewijze, of opportunistische benadering, die wellicht een soortgelijke 'evolutie' doorvoert. Zogenaamde federalisten, met intergouvernementele drijfveren, zitten op een 'heel ander spoor'. Voor hen kan aansluiting moeilijk of tegennatuurlijk zijn.

Deze bijdrage bracht op een bondige wijze de verschillen in de manier van denken in beeld. Volgende vraag blijft onbeantwoord: wat is het belang van de bevolking of hoe kan het algemeen Europees belang worden geformuleerd? Op die vraag wordt hier niet ingegaan.

Men azndere woorden, kan uitstel worden gerechtvaardigd als een probleem 'niet meer mag worden uitgesteld', op straffe van groot nadeel voor de bevolking en de gemeenschap? Hebben de nationale beleidsvoerders een mandaat om niet te doen, wat ze zouden moeten doen? Zelfs al betekent zulks de invoering van een democratische en gelegitimeerde bestuursvorm voor Europa. Democratie en legitimering is toch al lang verworven op nationaal vlak.

De Europese federalisten wachten grote inspanningen ten aanzien van de beleidsvoerders en de bevolking om aan te tonen dat Europees federalisme het geschiktste institutionele en waarden gebonden bestuurssysteem is dat Europa in zijn geheel, of in een deel van de huidige EU, kan wapenen om de interne en externe uitdagingen het hoofd te bieden en zodoende de Europese welvaart en welzijn te vrijwaren.

Wat is ESIC?

Door Europese federalisten opgericht in 1963 te Antwerpen, na 2 succesvolle deelnames aan de Vrije Europese Verkiezingen van het Congres van het Europese Volk. Werking van ESIC: bibliotheek-documentatiecentrum over Europese integratie, 2 publicaties: ESIC Nieuwsbrief (c) (retrospectief Europese actualiteit en opiniestuk) 4 x jaar), 2 themanummers p.j. in de Reeks 'Welk Europa?' (c), activiteiten met hoger-onderwijsstudenten en volwassenen, zoals 'Café-Europa' (c) en de cyclus 'Federalisme, Democratie, Europa' (c). Educatieve activiteiten, het verstrekken van gratis advies over de Europese integratie. Vorming en debatten. Een eigen website www.europadebat.be.

Over de auteur

Robert Verschooten (1939) licentiaat handels-, maritieme en consulaire wetenschappen (RHHSA) (1961), Post-universitair Bedrijfsbeleid (IPO-Antwerpen) (1975). Was actief in de logistiek, verkoop, aankoop, public relations en milieu. Europese federalist sedert 1956. Actief in het Europees Studie- en Informatiecentrum (ESIC) als beheerder-penningmeester (sinds 1977) en als voorzitter (sinds 1996). Politiek raadgever van UEF-België (sedert 2012). Lid van Europese Beweging België. Uitgever van ESIC Nieuwsbrief (c), de reeks 'Welk Europa?' (c) en de ESIC website. Initiatiefnemer van Café-Europa (c) en de jaarlijkse universitaire cyclus over 'Federalisme, Democratie, Europa' (c). Lezingen over Europese thema's en vorming.

De Reeks 'Welk Europa?'

De publicaties in de Reeks Welk Europa (nrs 41 t/m 51) zijn **beschikbaar in het Nederlands en het Engels**. De ontbrekende Engelse of Nederlandse vertalingen volgen later. Te raadplegen op: www.europadebat.be onder ESIC/Publicaties. Deze publicaties vullen elkaar aan.

- nr 41: 'De Europese federalisten geconfronteerd met zichzelf' (c), 2010
- nr 42: 'De Europese federalisten confronteren Europa met hun project' (c), 2010
- nr 43: 'Hoe kunnen Europese federalisten hun project ontwikkelen?' (c), 2011
- nr 44: 'Welk Europees federalisme?' (c), 2011
- nr 45: 'Voorstellen om het Europese project te doen vorderen' (c), 2012
- nr 46: 'Welk maatschappijmodel leidt tot welk politiek project voor Europa?', 2012
- nr 47: 'Hoe communiceren?' (c), 2013
- nr 48-49: 'Twelve visions of a federal Europe' (c), 2013 (nu enkel in het Engels)
- nr 50: 'Welke weg naar de toekomst?' (c), 2014
- nr 51: 'Welke politieke visie voor Europa trekt u aan?' (c), 2014
- nr 52: 'Welk conceptueel kader voor een Europese politieke Unie?' (c), 2014